



انسان جهاد کشاورزی انسان گلستان



انگاه کبکلاوس



شترداری پشتوانه دامپروری در مناطق بیابانی

(با تأکید بر خصوصیات رفتاری چرای شتر در مراتع)

جعفر باشتینی* و علیرضا فرزاد

کارشناس ارشد پژوهشی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی خراسان رضوی - ایستگاه تحقیقات کشاورزی و منابع

طبیعی سبزوار

j_bashtini@yahoo.com

چکیده

پرورش شتر در مناطق بیابانی کشور دارای عقبه و سابقه طولانی می‌باشد. در قسمت‌هایی از خراسان رضوی که دارای اقلیم بیابانی و نیمه بیابانی است، استعدادهای فراوانی در زمینه توسعه پرورش شتر وجود دارد. این در حالی است که در بخش‌هایی از این مناطق، غیر از شتر حیوان اهلی دیگری قادر به ادامه حیات نیست و در حاشیه این مناطق نیز به پشتوانه شتر، گوسفند و بز نگهداری می‌شود. چرا که شتر با کمترین هزینه در این شرایط پرورش می‌یابد و در سال‌های خشک که عشایر ناچار به تغذیه دستی گوسفندان خود برای گذر از تابستان‌های گرم خشک و زمستان‌های سرد و بی علف می‌شوند، با فروش یک یا چند نفر شتر علوفه مورد نیاز گوسفندان خود را تأمین می‌نمایند. در این شرایط کسی که شتر ندارد، گوسفندان خود را از دست می‌دهد و لذا دامداری که در این شرایط شتر نداشته باشد، واقعاً حیاتی برای او متصور نیست. لذا توسعه شترداری یعنی توسعه دامپروری، تولید و درآمد ملی در مناطقی که به لحاظ شرایط سخت محیطی و اقلیمی، صنعت و فعالیت تولیدی دیگری وجود ندارد و از مواهب خداوند در این مناطق بهره برداری مفیدی نمی‌شود.

در این مقاله سعی شده است با هدف توسعه حرفه‌ی شترداری و با استفاده از دانش بومی شترداران، خصوصیات رفتاری و چگونگی چرای شتر از گونه‌های گیاهی موجود در منطقه و در فصول مختلف سال، نوع گونه، درصد پوشش،

معاونت علم و فناوری ریاست جمهوری معاونت پژوهش و برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، نهمین علم و شتر ایران،



میزان تولید علوفه، زمان مناسب چرا، همچنین زمان های چرا و استراحت شتر و نیز مسافتی که برای چرا یا برای رسیدن به آبشخور طی می‌کند. روند رشد و افزایش وزن، وضعیت تولید مثلی، مقایسه حرفه‌ی شترداری در گذشته و حال، بررسی اقتصادی و اصطلاحات حرفه شترداری پرداخته شود.

امید آنکه با حمایت از حرفه شترداری و شترداران منطقه، کمکی به توسعه و گسترش این صنعت و وضعیت تولید منابع پروتئین حیوانی کشور و امرار معاش عشایر و حاشیه نشینان کویر بنماییم.

کلمات کلیدی:

مناطق عشایری، پرورش شتر، رفتار چرای شتر، توسعه شترداری، خراسان رضوی

مقدمه:

حرفه شترداری در مناطق بیابانی و کویری کشور از سابقه بسیار طولانی برخوردار است و بالطبع در قسمت‌هایی از خراسان رضوی که دارای اقلیم گرم و خشک، بیابانی و نیمه بیابانی هستند، این حرفه تداوم حیات و زندگی مردمان این مناطق را باعث گردیده است. در قسمت‌هایی از این مناطق شرایطی حکم فرماست که غیر از شتر حیوان اهلی دیگری قادر به ادامه حیات نیست و در حاشیه مناطق کویری که دارای اقلیم بیابانی و نیمه بیابانی است و سایر حیوانات اهلی از جمله گوسفند و بز نیز نگهداری می‌شوند، باز هم به پشتوانه شتر ادامه حیات آنها میسر است و در واقع شتر پشتوانه دامداری در این مناطق است. چرا که با کمترین هزینه در این شرایط پرورش می‌یابد و در اغلب سال‌های خشک که عشایر ناچار به تغذیه دستی گوسفندان خود برای گذر از تابستان‌های گرم خشک و زمستان‌های سرد و بی‌علف می‌شوند، با فروش یک یا چند نفر از شترهای خود علوفه مورد نیاز گوسفندان خود را تأمین می‌نمایند. در این شرایط کسی که شتر ندارد، گوسفندان خود را از دست می‌دهد و کسی که در این مناطق گوسفندی نداشته باشد چیزی برای سیر کردن شکم خود و زن و بچه‌اش نمی‌یابد و لذا کسی که در این شرایط شتر ندارد، واقعاً حیاتی برای او متصور نیست.

با حذف شتر از مناطق خشک و بیابانی قطعاً دامداری و در نتیجه حیات انسانی از این مناطق رخت بر می‌بندد.

معاونت علوم و فناوری ریاست جمهوری معاونت پژوهش‌های وزارت علوم تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، نجران علوم شتر ایران،



مواد و روش‌ها

به منظور بررسی وضعیت شترداری و صنعت پرورش شتر در شهرستان سبزوار و شناسایی مناطق پراکنش شتر در این شهرستان، با استفاده از تجربیات شترداران منطقه و دانش بومی آنان این مطالعه انجام شد. به این منظور پرسشنامه‌ای تهیه و اطلاعاتی در باره‌ی خصوصیات رفتاری شتر و چگونگی چرای شتر از گونه‌های گیاهی مختلف موجود در منطقه و در فصول مختلف سال، نوع گونه‌های گیاهی، درصد پوشش، میزان تولید علوفه قابل برداشت، زمان مناسب چرای گونه‌های گیاهی، همچنین اوقات چرای شتر و زمان‌های استراحت آن در طول شبانه روز و در فصل‌های مختلف سال و نیز مسافتی که شتر برای چرا یا برای رسیدن به آب‌شخور در زمان‌های مختلف طی می‌کند، جمع‌آوری شد. بعلاوه اطلاعاتی در خصوص روند رشد شتر و افزایش وزن آن در شرایط بیابانی، وضعیت تولید مثلی شتر با توجه به وضعیت ترسالی و خشکسالی، مقایسه حرفه‌ی شترداری در گذشته و حال این مناطق، بررسی اقتصادی شترداری در مناطق بیابانی و اصطلاحات حرفه شترداری، تعریف آنها و نیز وجه تسمیه و اعتقادات محلی در این خصوص، در قالب پرسشنامه مذکور و تکمیل فرمها و جداول تهیه شده جمع‌آوری شد. در نهایت کلیه‌ی اطلاعات مورد نظر گردآوری شده، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج و بحث

گونه‌های گیاهی مذکور در اغلب مناطق پرورش شتر با پوشش‌های متوسط تا ضعیف وجود دارد و بطور معمول توسط شتر مورد استفاده قرار می‌گیرد و سایر دام‌ها از جمله گوسفند و بز کمتر از این گونه‌ها استفاده می‌کنند، مگر در شرایطی که گونه‌های خوشخوراکتر موجود نباشد که دام برای سیر کردن خود از این گونه‌ها استفاده نماید.

- زمان‌های چرای شتر

معمولاً شترها در تابستان و پاییز در هوای سرد صبح گاهی و عصر و شب‌های مهتاب چرا می‌کنند و در ساعات گرم روز، رو به خورشید استراحت می‌نمایند. در زمستان و بهار در طول روز چرا می‌کنند و بیشتر شب‌ها در پناه بوته‌ها استراحت می‌کنند.

معاونت علوم و فناوری ریارت، جهاد کشاورزی، پژوهش‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، بنجران، علوم شتر ایران،



- گونه های گیاهی مورد چرای شتر در فصول و مناطق مختلف شهرستان:

نام گیاه (محلی)	نام علمی	فصل های مورد چرا
درمنه	Artemisia Sieberi	بهار
سلمه رندوک	Chenopodium sp	بهار
کمای	Ferula Orina	بهار
خلور	Prosopi_ Farcata	بهار
خدراف	Salsola Kali	بهار
زاروق	Swidlitzia Rosmarinus	بهار
اشنیا	Halothamnuf sp	تابستان
سبد	Stipagrostis sp	تابستان
خارشتر	Alhaji sp	تابستان - پاییز - زمستان
اسکنبیل	Calligonum sp	تابستان
شور فریز	Aeluropus sp	تابستان
چشمک	Salsola Incaneseen	پائیز
دانه شور	Gamanthus Gamocarpus	پائیز
شورسیا	Suaeda sp	پائیز
قیچ	Zygophyllum sp	پائیز
اسپند	Peganum Harmalu	پائیز
گز	Tamarix sp	پائیز - زمستان
تاغ	Haloxylon sp	پائیز - زمستان

- روند رشد شتر به صورت چرا در بیابان

معمولاً شتر در بهار شروع به پشم اندازی می کند و کم کم چاق می شود. در تابستان معمولی به نظر می رسد و پاییز و اواخر پاییز و در شروع زمستان شتر پروار می شود (از همیشه چاق تر است). شتر ۴ سال به بالا بیشتر چاق می شود.

معاونت علوم و فناوری ریارت، جهاد کشاورزی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، نجران، علوم شتر ایران،



- تعداد ساعات مختلف چرا و زمان های استراحت در طول شبانه روز

شتر از صبح زود چرا می کند تا ساعت ۱ و ۲ بعد از ظهر که برای آب خوردن بر می گردد بعد از آب خوردن استراحت می کند.

غروب که دوباره آب می خورد برای چرا به سمت ریگ حرکت می کند. زمان های استراحت ۳ تا ۴ ساعت بعد از ظهر و حدود ۵-۶ ساعت در شب و مابقی را در حال چرا یا رفتن به سمت آبشخور است.

- مسافتی که در هر روز در فصول مختلف شتر جهت چرا و آب طی می کند.

در مناطق مختلف فرق می کند در تابستان و کویر حدود ۲۰ کیلومتر می رود و بر می گردد. ظهر که آب می خورد، می رود تا روز بعد که دوباره برای آب بر می گردد. اما در بهار که علوفه ها آبدار و آب باران وجود دارد، شتر برای آب خوردن مراجعه نمی کند و بیشتر طول روز را در حال چرا می باشد. در پاییز هم مانند تابستان است. اما در زمستان روز در میان برای آب مراجعه می کنند. زمستان بیشتر برای چرا راه می روند.

- موارد استفاده و بهره گیری از شتر در شرایط حاضر

با توجه به تغییر شرایط زندگی انسانها موارد مصرف شتر هم تفاوت کرده قبلاً برای باربری و مسافرت و نیز پشم، شیر و گوشت استفاده می شد ولی الان تنها مورد استفاده آن در تولید گوشت است که در مناطق کویری و سخت تنها حیوان مفید و مقاوم است که توان تولید از خار و خاشاک کویری را دارد.

- مشکلات پرورش شتر در مقایسه با سال های قبل

با توجه به کاهش وسعت مراتع و مناطق مورد چرای شتر به لحاظ گسترش زمین های کشاورزی و احداث جاده های بین شهری و روستایی مناطق شترداری محدود و هزینه های نگهداری شتر افزایش یافته است. ورود شترها به مزارع سبب ایجاد خسارت های زیادی می شود و درگیری بین شتردار و کشاورز رخ می دهد.

وسایل نقلیه در داخل مراتع پرورش شتر سبب تلفات شتر و خسارات به وسایل نقلیه گردیده و مشکلات شترداری را بیشتر کرده است.

معمولاً هدایت شترها توسط ساربان بوسیله موتورسیکلت انجام می شود.

معاونت علوم و فناوری ریارت، چهره در می ها و نیت پژوهش، مرکز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، نجران، علوم شتر ایران،



انسان جهاد کشاورزی انسان گلستان



انگاره کتب کاوش



۲۸ فروردین ۱۳۹۳ - دانشگاه گنبدکاووس

- هزینه و فایده شتر در طول سال (بر مبنای ۲۰ راس)

شتر هر دو سال یکبار زایش دارد. ۲۰ نفر شتر ماده به طور متوسط هر سال ۱۰ حاشی دارند که با حساب تلفات سالانه ۳-۲ نفر حدود ۷-۸ نفر به سن یکسالگی می‌رسند. که با قیمت میانگین حاشی حدود یک میلیون و پانصد هزار تومان، حدود ۱۰ تا ۱۲ میلیون تومان درآمد دارد. به یک نفر ساریان به طور سالانه یک و نیم تا دو میلیون تومان دستمزد پرداخت می‌شود.

حداقل دو ماه خوراک دستی (نیمه بهمن تا نیمه فروردین)، حدود یک تا یک و نیم میلیون تومان هم هزینه نگهداری می‌شود. اگر مرگ و میر نداشته باشند و سال خوب باشد هم‌ااش درآمد است و شتر خیلی خرج ندارد. در شرایط بسته فرق می‌کند.

- بعضی اصطلاحات حرفه‌ی شترداری:

دیلاق: بچه شتر تاز به دنیا آمده و شیرخوار

حاشی: بچه شتر یک ساله (در آمار شتر حساب نمی‌شود)

حاشی قوسی: بچه شتری که در اوایل زمستان به دنیا بیاید.

کمرور: بچه شتری که در بهار (بعد از عید) به دنیا بیاید.

رگا: از شیر گرفتن حاشی

بله بون: شتر دو ساله

حق: شتر سه ساله (می‌توان آن را بار کرد)

جهد: شتر چهار ساله

گاود: شتر جوان در مقایسه با شتر پیر

معاونت علوم و فناوری ریارت جمهوری‌ها و نیت پژوهش‌های وزارت علوم تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، بنجران علوم شتر ایران،



انسان جهاد کشاورزی انسان کزبان



انگاه کزبد کاوس



کل: شتر پنج ساله شتری که سر دندان‌هایش ساییده شده و به اصطلاح دندان‌هایش کل شده به شتر نر، کل لوکی و به شتر ماده، کل مجی گویند.

دودندان: شتر شش ساله را گویند. چهار دندان: شتر هفت ساله

سریش: شتر هشت ساله که دندان‌هایش کامل شده است.

گرده نیش: شتر نه ساله

اروانه: شتر ماده بالغ و اروانه کار: شتر ماده بعد سه زایش را گویند

عرب پسند: شتر اروانه کامل و سالم که معمولاً در مهریه عروس‌ها از این اصطلاح استفاده می‌شده است.

بن گله: یک گله شتر که معمولاً متعلق به یک نفر یا یک خانواده می‌باشد.

ریگ: قسمتی از بیابان که در اثر فرسایش بادی لایه‌ای از ریگ بجای مانده از فرسایش سطح خاک را می‌پوشاند.

آبگاه: آب‌سخور و محل آشامیدن آب به شترها که در مناطق مختلف به روش‌های گوناگون آب را از چاه‌ها و یا چشمه‌ها در آن تخلیه می‌کنند.

باج: مبلغی که قبلاً توسط خان و یا صاحب عرفی یک منطقه از شترداران مناطق دیگر برای چرا و استفاده از آب شرب در ایام معینی گرفته می‌شد.

سور: شتر هراسان و نا آرام که مهار آن مشکل است.

استاق: شتری که آبستن نشده است.

کاسبی: شتری که پس از زایمان دو باره در همان سال آبستن شود.

معاونت علوم و فناوری ریارت جمهوری‌ها و نیت پژوهش‌ها و نیت وزارت علوم تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، بنجران علوم شتر ایران،



بهارمست: شتری که در زمستان اروانه نداشته یا توسط شتردار در محلی دور از سایر شترها نگهداری شده تا در فصل بهار برای جفتگیری اروانه‌هایی که در زمستان به هر دلیلی آبستن نشده‌اند، مورد استفاده قرار گیرد. این گونه شترها معمولاً عصبانی و خطرناک می‌باشند.

ذله: شتر لاغر و ضعیف

سال می‌کشد: شتر چاق سال می‌کشد. یعنی معمولاً چند روزی آبستنی از حدود یک سال می‌گذرد.

می‌ترپاند: زمانیکه لوک دیگری در فصل جفتگیری وارد گله شتر شود، با دواندن شترهای آبستن شده قصد دارد تا آنها سقط کنند، تا دوباره با آنها جفتگیری نماید. یعنی آنها را می‌دواند و می‌اندازد.

- پاره ای از نظرات و اعتقادات شترداران:

- شتر در محدوده کوچک اصلاً نمی‌چرد. بین ۲ تا ۱۰ کیلومتر راه می‌رود و بعد به چرا می‌ایستد.
- هر جا که شتر در تاغزارها آزاد باشد، بدلیل هرس سرشاخه‌ها، تاغ‌ها همیشه جوان می‌مانند و رشد بهتری دارند و سر سبزند
- مراتع را شیار می‌کنند و هنداونه دیم می‌کارند و کسی هم جلوگیر آنها نیست. هنداونه‌ای برداشت نمی‌کنند فقط مراتع را خراب می‌کنند.
- امکان پخش سیلاب کال شور در منطقه وجود دارد تا آب‌هایی که هرز می‌رود، سبب افزایش پوشش گیاهی شود.
- عمده ترین مشکلات شترداری آب و محل آبشخور است.
- بدلیل آنکه نژاد شترها بهتر شود و شترها سالم‌تر باشند، هر چند سال لوک عوض می‌شود و بهتر است که یک لوک در یک بن‌گله پیر نشود.
- در فصل جفتگیری اگر لوک عوض شود، اروانه‌ها لوک جدید را نمی‌پذیرند و به راه‌های دور پراکنده می‌شوند.
- اگر شتر آبستن نشود، ضرر است باید خودت نخوری و شتر بخورد تا آبستن شود.
- لوک اگر ذله باشد ممکن است در زمستان هم از مستی پائین بیاید ولی معمولاً سه ماه زمستان مست است.
- اگر با لوک در فصل مستی آرام رفتار کنی آنهم آرام است و بر عکس و در بعد از هر جفتگیری معمولاً آرام است.
- لوک‌ها در زمان غیر مستی با هم هستند ولی در زمان مستی همدیگر را نمی‌توانند تحمل کنند.

معاونت علوم و فناوری ریارت جمهوری‌ها و نیت پژوهش‌ها و وزارت علوم تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، بنجران علوم شتر ایران،



- اروانه‌ها به خاطر ترس از لوک دیگر، بیشتر به دنبال همان لوکی هستند که از او آبستن شده‌اند. چرا که لوک دیگر آنها را می‌طورپاند(می‌دواند تا سقط کنند) و دو باره جفتگیری نماید.
- اروانه اگر جفتگیری نکرده باشد ممکن است لوک خود را عوض کند، اما پس از جفتگیری تا ۴۰ روز لوک خود را رها نمی‌کند.
- شترهای ماده تا زمانیکه جفتگیری نکرده‌اند، سوز هستند و به بعد آرام می‌شوند.
- شتر فصل سعی می‌کند از همان بوته‌ای که لوک بر می‌دارد، بخورد.
- در فصل جفتگیری اگر لوک بمیرد، اروانه‌ها تا ۳ روز در کنار نعش لوک می‌مانند و بعد پراکنده می‌شوند
- معمولاً لوک در فصل غیر مستی جدا نگهداری شود بهتر است، زیرا زمانیکه قاطی بن‌گله باشد هم لوک و هم اروانه‌ها ضعیف می‌شوند.
- شتر آبستن اگر در آغل باشد تا یک ماه سال می‌کشد.
- از سال خشکی ممکن است اروانه‌ها استاق شوند.
- صبح که شترهای آبستن برای چرا رها می‌شوند، شتری که می‌خواهد زایمان کند به سمت جداگانه‌ای حرکت می‌کند.
- زمان زایمان شتر بهتر است که حاشی کشیده نشود، چرا که ممکن است همزمان جفت هم بیرون بیاید و شتر صدمه ببیند.
- در زمان زایمان اگر آب داخل جفت نریزد، جفت زودتر می‌افتد.
- شتر اگر دو قلو بزاید بد یمن است.
- شتر یکبار در میان می‌تواند کاسبی کند. یعنی دو سال پشت سر هم زایمان می‌کند و یک سال آبستن نمی‌شود. چرا که در سال دوم شتر کمور می‌زاید و در همان سال فرصت جفتگیری ندارد.
- شتر که چاق می‌شود، ۴ تا ۵ روز دیرتر می‌زاید و به نسبت حاشی قوی‌تر است.
- برای رگا کردن چشم حاشی را می‌بندیم و شترها را به منطقه‌ی دوری می‌بریم، بعد حاشی‌ها را رها می‌کنیم. اگر مواظب شترها نباشیم، بر می‌گردند. باید مدتی جلو آنها را گرفت.
- شیر شتر در شش ماهه اول بیشتر از شش ماهه دوم است.
- شتر حاشی مرده شیرش خشک می‌شود.
- به حاشی می‌شود شیر گاو داد تا بزرگ شود.
- شتر آبستنی که نه‌از بگیرد حاشی آن هیچ وقت نه‌از نمی‌گیرد.

معاونت علوم و فناوری ریارت، گروه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، بنجران علوم شتر ایران،



- پشم شتر از پشم گوسفند گرم تر است و زود کثیف نمی شود و آب را از خودش عبور نمی دهد.
 - از شترداری افراد مختلف نان می خورند: شتردار، ساریان، دلال، سلاخ، قصاب و صابون سازی و...
 - شتر برای پرواری سر نیش خوب است.
 - برای پرواری شتر کهنه از گاود بهتر است و لوک چینی ۶۰۰ تا ۷۰۰ کیلو گوشت می کند.
 - شتر پرواری را رها نمی کنند، چرا که بد عادت می شود و خوراک نمی خورد و لذا چاق نمی شوند.
 - فصل پروار شتر در زمستان است، شتر در تابستان در آغل گر می شود.
 - حاشی حداقل باید ۵ تا ۶ ماه شیر بخورد و اگر یکسال شیر بخورد، برای کشتن در همان سال اول خوب است. اما اگر ۶ ماه شیر بخورد تا دو ساله شدن قابل کشتن نیست.
 - شتر زمانیکه چاق شد کمتر غذا می خورد.
 - چربی شتر در کوهان و پرت زیر شکم اضافه می شود.
 - شتر پروار را در دو وعده صبح و شب غذا می دهند و در این فاصله نشخوار می کند.
 - شتر ۵ ساله برای پروار از سن های دیگر بهتر است.
 - از ۵ سال به بالا هرچه سن شتر بیشتر شود، گوشت شتر صفت تر می شود و چربی گوشت هم بیشتر می شود.
 - از استخوان قلم شتر روغن گرفته می شود، از ۱۶ کیلو قلم استخوان یک کیلو روغن حاصل می شود.
 - هرچه شتر شکمی بزرگ تر دارد، لاغرتر است، یعنی گوشت کمتری دارد. شتر چاق از روی رانها و دستها که پر گوشت و کلفت است شناخته می شود.
 - شتر هر چه چاق تر شود، غذای کمتری می خورد. از ۱۰ تا ۱۲ کیلو در روز در اوائل پرواری به ۳ کیلو در اواخر دوره و البته در اواخر پرواری بیشتر چربی اضافه می کند.
 - گوشت لوک در فصل مستی بو می دهد.
- امید آنکه با حمایت از حرفه شترداری و شترداران منطقه، کمکی به وضعیت تولید منابع پروتئین حیوانی کشور و امرار معاش عشایر و حاشیه نشینان کویر بنماییم.

معاونت علوم و فناوری ریاست جمهوری معاونت پژوهش و برنامه ریزی وزارت علوم تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، بنجران علوم شتر ایران،



انسان جهاد کشاورزی استان گلستان



انگاره کبکدوس



۲۸ فروردین ۱۳۹۳ - دانشگاه گنبدکاووس

The camel rearing is support the animal husbandry in the desert

(Emphasizes the behavioral characteristics of camels grazing in pastures)

Abstract

The job of camel breeding in the wilderness areas of the country has a long history. In parts of Khorasan Razavi, which is semi-desert and desert climates Pet other than Camel cannot survive And Sheep and goats in around these areas with camel support is maintained. Because In these conditions the Camel are grown with minimal cost and Nomads in the drought, hot summers and cold winters have helped to feed their sheep, Selling one or more persons of camel are provided fodder for the sheep. In this conditions that is not the camel, loses his sheep and really is not vital for him. This paper with using indigenous knowledge in behavioral characteristics of camel breeding and camels grazing on of plant species in the region and in different seasons, kind species, percent of Cover , forage production, the right time To graze and rest of Camels and also distance of to go for pasture or for drinking water. Growth and weight gain, reproductive status, compare camel breeding career in the past and present, Review of the economic and job terminology should be camel breeding. The hope to help of breeding camel in the region and the production of animal protein sources of Country and livelihoods of desert nomads.

Keywords: Nomadic Areas, Camel breeding, the behavior of camel grazing, Camels rearing development, City of Sabzevar

معاونت علوم و فناوری ریاست جمهوری معاونت پژوهش و برنامه ریزی وزارت علوم تحقیقات و فناوری، موسسه تحقیقات علوم دامی ایران، بنجران علم و شتر ایران،